

ULUSLARARASI ÖRGÜTLER HUKUKU: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SİSTEMİ

Yazar	: Erdem Denk
Yayınevi	: Siyasal Kitabevi
Baskı	: 1. Baskı
Kategori	: Uluslararası İlişkiler
Kapak Tasarımı	: Gamze Uçak
Kapak Bilgisi	: Karton
Kâğıt Bilgisi	: 2. Hamur
Basım Yeri	: Desen Ofset - Ankara
Sayfa Sayısı	: 400 sayfa
Kitap Boyutları	: 16x24 cm
ISBN	: 978-605-4627-95-0
Barkod	: 9786054627950
Etiket Fiyatı	: 22.50 TL (KDV dahil)
Çıkış Tarihi	: Şubat 2015

Çeşitli itirazlara, eleştirilere ve hatta yok sayma anlamına gelen uygulamalara rağmen BM'nin günümüz uluslararası ilişkiler/hukuk sisteminin temel yapısı olmaya devam ettiği söylenebilir. Kuşkusuz bunda neredeyse tüm devletlerin üyesi olması ve eğitimden sağlığa, iklimden turizme varana kadar hemen hemen her konuda çalışmalar yapan bileşenlere sahip olması önemli bir etken. Üstelik, klişe ifadeyle "şu meşhur küreselleşme dönemi", klasik egemenlik anlayışını dönüştürdüğü gibi uluslararası hukuku da adeta bir "iç hukuk" haline getiriyor ve bu sürecin belki de en önemli araçlarından biri de Uzmanlık Örgütleri'yle birlikte bir bütün oluşturan "BM sistemi".

Öte yandan, BM'nin en çok dikkat çeken özelliğinin ana organı olan Güvenlik Konseyi'ne "dünya barışını koruma ve kollama" görev ve yetkisinin verilmesi olduğu da açık. Üstelik bu yetkinin ancak Güvenlik Konseyi'nin bazı üyelerine "daha eşit" statüsü verilmesiyle yerine getirilebileceğinin öngörülmesi, ziyadesiyle tartışmalı olsa da, somut bir veri.

Buysa bize "uluslararası barış ve güvenliği koruma" kavramının aslında "savaş olmaması" değil "kurulmuş statükonun korunması/bozulmaması" durumunu ifade ettiğini gösteriyor. Zaten örgüte dönem dönem kimi devletler tarafından yapılan en önemli itiraz da bu. Ne var ki, itirazcı devletlerin temel derdinin mevcut sistemin adaletsizliğini gidermekten ziyade kendilerinin de "(yeni) statüko kuran" aktörler olarak tanınması olduğu görülmekte. BM'yi herkesin her an işine gelebilecek "evladiyelik bir örgüt" olarak meşru kılan da büyük ölçüde bu durum olsa gerek. Zira "dünya barışı" gibi meşru bir hedefin ancak başta BM olmak üzere uluslararası örgütler üzerinden sağlanabileceği görüşü bir yana, devletlerin BM'yi içinde uygun konum elde ederek diğerlerine karşı kullanılacak çok işlevsel bir ara yüz olarak gördüğü anlaşılıyor.

Dağıtım:

Siyasal Basın Yayın Dağıtım

Şehit Adem Yavuz Sokak 14/1 Kızılay-Ankara Tel: 0312 419 97 81 (pbx) Fax: 0312 419 16 11 e-posta: dagitim@siyasalkitap.com

www.siyasalkitap.com

İçindekiler

Kutu Listesi	15
Giriş	21

Birinci Bölüm ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE MC DENEYİMİ

I. Uluslararası örgütlerin genel özellikleri	27
A. "Uluslararası örgüt" nedir?	27
1. Tanım sorunu	27
2. Uluslararası örgütlerin hukuk kişiliği	28
B. Uluslararası örgütlerin kurulma nedenleri	33
1. Bir "araç"/"ara yüz" olarak uluslararası örgütler	34
2. Bir "işbirliği" ve "ortak çözüm" mekanizması olarak uluslararası örgütler	39
a. Askeri ittifaklar	39
b. Ekonomik işbirliği örgütleri	41
c. Teknik-ortak sorunları düzenleyen örgütler	43
C. Uluslararası örgütlenme teorileri	48
D. Uluslararası örgütlerin kurumsal yapılanması ve işleyişi	53
1. Organlar	53
a. Sekreteryaya ve genel sekreterlik	54
b. Genel yetkili organlar	56
c. Özel yetkili organlar	58
2. Üyelik	59
a. Farklı üyelik statüleri	60
b. Üyelik koşulları ve üyeliğe kabul	62
c. Üyeliği askıya alma, üyelikten çıkarılma/atılma ve üyelikten çekilme	64
3. Oy hakkı ve karar alma usulleri	68
a. Temsil ve oy hakkı	69
b. Karar alma usulleri	70

i. Oylama yöntemiyle karar alma	71
ii. Konsensüs/oydaşma yöntemiyle karar alma	74
4. Bütçe	76
5. Bina ve tesisler	77
E. Genel değerlendirme	80
II. Milletler Cemiyeti (MC) deneyimi	83
A. MC'nin kuruluşunun tarihsel arka planı.....	84
B. MC'nin ana organları.....	95
1. Sekreteryaya	96
2. Kurul	99
3. Konsey	102
C. Kurul ve Konsey'de karar alma yöntemi	103
D. MC'nin (Kurul ve Konsey) yetkileri.....	105
1. Uyuşmazlıkların barışçıl çözümü ve zorlama tedbirleri.....	106
2. Silahsızlanma	111
3. Manda yönetimi	112
E. İlgili kuruluşlar	118
F. MC'nin dağılışı	120
Kaynaklar.....	125

İkinci Bölüm

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÖRGÜTÜ: KURULUŞU, YAPISI VE İŞLEYİŞİ

I. Kuruluş süreci ve genel özellikleri.....	131
II. Üyelik	151
A. Asıl/Tam üyelik.....	151
B. Gözlemci üyelik	154
C. Üyeliği askıya alma ve üyelikten çıkarma.....	156
III. BM bütçesi ve üye devletlerin katkıları	158
IV. BM'nin organları ve işleyişi.....	160
A. Genel Sekreter ve Sekreteryaya	160
B. Genel Kurul.....	166
C. Güvenlik Konseyi.....	173
1. Çalışma usulü	173
2. Yapısı	176
3. Karar alma ve veto yetkisi	180
4. BM'de reform arayışları kapsamında veto yetkisi tartışmaları	184
a. Veto yetkisine sahip devletlerce yapılan "içeriden" itirazlar	186
b. Diğer devletler tarafından yapılan "dışarıdan" itirazlar	190
D. Vesayet Konseyi.....	193

1. Temel özellikleri	193
2. Yapısı	195
3. BM’de reform arayışları kapsamında yeniden canlandırma arayışları	196
E. Uluslararası Adalet Divanı (UAD).....	198
1. Yapısı ve yetkisi	199
2. Yargı süreci	202
F. Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC)	206
Kaynaklar	213

Üçüncü Bölüm

ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİĞİN KORUNMASI

I. Genel Kurul’un genel yetkileri.....	215
A. BM Antlaşması’nda Genel Kurul’a biçilen rol	215
B. Olağanüstü özel toplantı yetkisi: 377 (A) sayılı karar	218
1. Güvenlik Konseyi talebi	219
2. Üye devletlerin talebi	223
II. Güvenlik Konseyi’nin özel yetkileri.....	225
A. BM Antlaşması’ndan kaynaklanan özel yetkiler	226
1. Uyuşmazlıkların barışçıl çözümü (VI. Bölüm)	226
2. Uluslararası barış ve güvenliğin korunması (VII. Bölüm).....	228
a. Kuvvet kullanma yasağı ve meşru müdafaa hakkı.....	229
i. Meşru müdafaa hakkının niteliği	232
ii. Meşru müdafaa hakkını doğuran “silahlı saldırı”nın tanımı	233
iii. Meşru müdafaa hakkının hedefi ve orantılılık ilkesi	236
iv. Meşru müdafaa hakkının bireysel ya da kolektif kullanımı	238
v. Meşru müdafaa hakkının “geçici” karakteri ve Güvenlik Konseyi’nin asli yetkisi	239
b. Güvenlik Konseyi’nin silahlı kuvvet kullanımını içeren zorlama tedbirleri alma yetkisi	240
i. “Yetki devri”: Güvenlik Konseyi’nin “uluslararası şiddet tekeli”	240
ii. “Uluslararası barış ve güvenliğin korunması”	245
(a) “Uluslararası barış ve güvenlik” kavramı	246
(b) Güvenlik Konseyi’nin “sınırsız takdir yetkisi”	249
iii. “Egemenlik devri”: “Uluslararası” nitelemesinin anlamı ve içişlerine karışmama ilkesi	253
c. VII. Bölüm (“zorlama tedbirleri”) kararlarının alınmasında izlenecek usul	264

d. VII. Bölüm kararlarının (zorlama tedbirleri) hukuksal niteliği ve hayata geçirilmesi	270
i. Silahlı kuvvet kullanımını içeren zorlama tedbirleri	271
ii. Silahlı kuvvet kullanımını içermeyen zorlama tedbirleri	273
B. Güvenlik Konseyi'ne diğer uluslararası örgütler tarafından verilen yetkiler	277
1. Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'yle verilen yetkiler	278
a. 13. madde sorunu	282
b. 16. madde sorunu	290
2. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'yla ilgili yetkileri.....	294
C. Uygulamada geliştirilerek kullanılan yetki: Barış Güçleri	304
1. Hukuksal dayanağı.....	304
2. Temel özellikleri	305
3. İlgili tartışmalar	308
Kaynaklar.....	311

Dördüncü Bölüm

“BM SİSTEMİ”Nİ OLUŞTURAN UZMANLIK ÖRGÜTLERİ

I. Genel Özellikleri.....	313
II. Küresel iletişim-ulaşım-kültür-altyapı ağları oluşturan örgütler	318
A. Evrensel Posta Birliği.....	318
B. Uluslararası Telekomünikasyon Birliği	323
C. Uluslararası Denizcilik Örgütü	326
D. Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü	328
E. Dünya Meteoroloji Örgütü	331
F. Dünya Sağlık Örgütü	335
G. Dünya Turizm Örgütü	340
H. BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü.....	342
III. Küresel ekonomi-ticaret-finans ağları oluşturan örgütler	347
A. Gıda ve Tarım Örgütü.....	347
B. Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu	351
C. BM Sınai Kalkınma Örgütü	352
D. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü.....	355
E. Uluslararası Çalışma Örgütü	361
F. Bretton & Woods İkizleri ve Dünya Ticaret Örgütü.....	367
1. Uluslararası Para Fonu	371
2. Dünya Bankası Grubu	381
a. Yapısı ve Yönetim	382
b. Bileşenleri.....	383
i. Dünya Bankası	383

ii. Uluslararası Finans Kurumu.....	386
iii. Çoktarafli Yatırım Garantisi Ajansı	386
iv. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi	387
3. Dünya Ticaret Örgütü	389
Kaynaklar	394
Sonuç.....	397